

NOMINALFRASENS STRUKTUR SOM SUBJEKT I FINSKA GYMNASISTERS
INLÄRARSVENSKA

Johanna Haapamäki

Pro gradu-avhandling i svenska språket
Institutionen för språk
Jyväskylä universitet
Hösten 2010

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta	Kielten laitos
Tekijä: Johanna Haapamäki	
Otsake: Nominalfrasens struktur som subjekt i finska gymnasisters inläraresvenska	
Aine: ruotsin kieli	Pro gradu –tutkielma
Vuosi 2010	Sivumäärä 56
<p>Tutkielmassani tarkastelen subjektina olevan nominilausekkeen rakennetta suomenkielisten lukiolaisten ruotsin ainekirjoituksissa. Tarkoituksena on selvittää, millaisia nominilausekkeitä esiintyy subjektin paikalla toisaalta lukion alussa ja lopussa tuotetuissa ainekirjoituksissa, toisaalta heikkojen ja taitavien kirjoittajien teksteissä koko lukioaikana.</p> <p>Tutkimusongelmaa lähestytään määrällisen tapaustutkimuksen lähtökohdista. Aineisto koostuu yhteensä 160 pitkäisemateriaaliin kerätystä kirjoitelmasta siten, että tarkastelussa on 20 heikon (=ylioppilaskirjoituksissa arvosanan A saaneen) kirjoittajan ja 20 taitavan (=ylioppilaskirjoituksissa arvosanan L saaneen) kirjoittajan lukion kahdella ensimmäisellä sekä viimeisellä kurssilla kirjoittama ja ylioppilastutkintoon kuuluva aine. Nominilausekkeista tarkasteluun hyväksyttiin kaikki esiintymät pää- ja sivulauseissa huomioimatta niiden oikeellisuutta. Lausekkeet on jaoteltu tutkimuksessa kuuteen pää- ja neljään alaluokkaan lähinnä rakenteellisin perustein. Tutkimustulokset esitetään taulukkojen muodossa.</p> <p>Tulokset osoittavat, että nominilausekkeista pronominiin ja ensimmäiseen persoonaan viittaavien rakenteiden käyttö subjektina vähentyi lukion lopussa kirjoitetuissa ainekirjoituksissa. Muiden nominilausekkeiden käyttö lisääntyi verrattuna lukion alussa tuotettuihin teksteihin. Taitotasojen vertailussa heikot kirjoittajat sijoittivat subjektiksi useammin pronominiin tai erisnimen kuin taitavat kirjoittajat, jotka puolestaan käyttivät enemmän substantiivia, muodollista subjektia tai pääsanana ja yhden tai useamman määreen yhdistelmää subjektina. Ainoana poikkeuksena taitavien kirjoitelmissa esiintyi yksikön ensimmäisen persoonan pronomini subjektin paikalla useammin kuin heikkojen teksteissä.</p> <p>Kaiken kaikkiaan nominilausekkeen käyttö subjektina monipuolistui ruotsin ainekirjoituksissa lukioaikana. Nominilausekkeitä käytettiin rikkaammin myös taitavien kirjoittajien teksteissä.</p>	
Avainsanat: nominilauseke, subjekt, ainekirjoitus, kielenoppiminen, oppijakieli	
Kirjasto/Säilytyspaikka: Kielten laitos	
Muita tietoja: saatavana myös Jyväskylän yliopiston kirjaston Internet-sivuilla	

FÖRTECKNING ÖVER TABELLER

TABELL 1 NP som subjekt under gymnasietiden

TABELL 2 NP-typerna i de två första uppsatserna

TABELL 3 Pronomen i de två första uppsatserna

TABELL 4 Huvudord med ett attribut i de två första uppsatserna

TABELL 5 NP-typerna i de två sista uppsatserna

TABELL 6 Pronomen i de två sista uppsatserna

TABELL 7 Huvudord med ett attribut i de två sista uppsatserna

TABELL 8 NP som subjekt och färdighetsnivån

TABELL 9 NP-typerna i de svaga elevernas uppsatser

TABELL 10 Pronomen i de svaga elevernas uppsatser

TABELL 11 Huvudord med ett attribut i de svaga elevernas uppsatser

TABELL 12 NP-typerna i de duktiga elevernas uppsatser

TABELL 13 Pronomen i de duktiga elevernas uppsatser

TABELL 14 Huvudord med ett attribut i de duktiga elevernas uppsatser

INNEHÅLL

1 INLEDNING.....	4
2 TEORETISK BAKGRUND.....	7
2.1 Frasen.....	7
2.1.1 Nominalfrasens struktur.....	7
2.1.2 Nominalfrasens syntaktiska funktioner.....	9
2.2 Om pronomen.....	11
2.2.1 Definita och indefinita pronomen.....	12
2.2.2 Pronomenets syftning.....	13
2.3 Om substantiv.....	15
2.4 Formellt subjekt.....	16
2.5 Inlärarspråk och språkinläring.....	18
2.5.1 Språkinläringstyper.....	18
2.5.2 Om språkinläring.....	20
2.5.3 Om inlärarspråkets generella drag.....	21
2.5.4 Nominalfrasen i andraspråket enligt Axelsson (1994)	22
2.5.5 Om gymnasisternas skrivsätt enligt Hultman & Westman (1977).....	25
3 MATERIAL OCH METOD.....	27
4 RESULTAT.....	30
4.1 Tidsaspekten.....	30
4.2 Färdighetsnivån.....	35
5 DISKUSSION.....	41
6 SAMMANFATTNING.....	51
LITTERATUR.....	54

1 INLEDNING

Hur uttrycker sig en bra skribent? Denna fråga ville jag få ett svar på när jag började min pro gradu-avhandling. Som blivande lärare var jag särskilt intresserad av finska gymnasisters skrivsätt – denna målgrupp har lärt sig svenska redan tre år före gymnasiet och kan uttrycka sig på språket tillräckligt bra för att skriva en uppsats.

Inom grammatiken finns det vissa språkliga fenomen man inte klarar sig utan; nominalfrasen (eng. Noun Phrase, NP) är ett av de viktigaste exemplen med sin mångskiftande struktur och sitt breda användningsområde i språket. Frasens möjliga struktur varierar från ett enda ord till komplexa kombinationer av huvudord och dess attribut. På syntaktisk nivå fungerar NP:et och verbfrasen (eng. Verb Phrase, VP) som de centralaste språkliga verktygen (subjekt och predikat) med vilka svenskan kan göras grammatiskt fullständig och förståelsefull.

Syftet med undersökningen är att kartlägga nominalfraser finskspråkiga gymnasister använder som subjekt i sina svenskuppsatser. Metodiskt är undersökningen en kvantitativ, longitudinell fallstudie där materialomfånget är sammanlagt 40 informanter och 160 uppsatser. Uppsatserna har skrivits av gymnasister som representerar två olika färdighetsnivåer: de som fått betyget A och de som fått L i studentskrivningen. Var och en av dem har skrivit två uppsatser i början och två i slutet av gymnasietiden.

I undersökningen vill jag för det första ta reda på följande frågor: vilka nominalfraser använder gymnasisterna som subjekt a) i början av gymnasiet? b) i slutet av gymnasiet? För det andra: hurdana nominalfraser använder c) de svaga skribenterna? d) de goda skribenterna som subjekt?

Den teoretiska bakgrunden i kapitel 2 baserar sig å ena sidan på en omfattande genomgång av svenska grammatiker och språkläror. Jag tar upp begreppen fras och nominalfras vilken jag behandlar både strukturellt och funktionellt. Därefter presenterar jag nominalfrasens strukturella byggstenar pronomen och substantiv samt svenskans språkliga särdrag egentligt subjekt som räknas här också till ett slags NP. Alla exempel som handlar om grammatiska fenomen (avsnitten

2.1 – 2.4) är mina egna. Å andra sidan behandlar jag språkinläring och klargör för olika språkinläringstyper, första- och andraspråksinläring och inlärarespråkets generella drag. Vidare omfattar den inledande delen tidigare forskning kring ämnet. Avsnitt 2.5.4 handlar om Axelssons (1994) undersökning där hon tar reda på användningen av nominalfraser i andraspråket i två intervjuer. Avsnitt 2.5.5 behandlar bl.a. subjekt och nominalfraser i svenska gymnasisters modersmålsuppsatser enligt Hultman & Westmans *Gymnasistsvenska* (1977). Axelssons studie visat att andraspråksinlärares först lär sig obestämda substantiv, egennamn och kombinationer av obestämt substantiv och modifierare (= attribut), t.ex. räkneord, eller possessivt pronomen. De svåraste formerna att lära in är de nominalfraser som har artikel och möjligtvis något slags modifierare med sig. Hultman och Westman (1977) gör gällande att de svaga skribenterna oftast har ett pronomen, särskilt ett personligt pronomen som subjekt medan de duktigare använder mera substantiv och preciserade uttryck som subjekt i sina uppsatser.

I det tredje kapitlet redogör jag närmare för materialet och metoden. Analysdelen börjar med rapportering om undersökningens resultat i form av tabeller. Jag har indelat NP:na i mindre klasser och betraktar deras användning longitudinellt och efter skribenternas färdighetsnivå. I det femte kapitlet kommer jag att ge några citat ur undersökningsmaterialet och presentera slutsatserna som studien utmynnat i. Till slut sammanfattar jag undersökningen och tar en kort titt på framtiden.

Som hypotes skulle jag kunna tänka mig att i början av gymnasiet är studenternas språkbehärskning på så låg nivå att de mest använder de kortaste och enklaste nominalfraserna men i slutet av gymnasietiden är variationen i användning av nominalfraser större och då finns det mera komplicerade nominalfraser som subjekt. Jag antar också att de svaga skribenterna ofta skriver sina uppsatser jagcentrerat, dvs. subjektet är i de flesta fall *jag* eller ett pronomen utan attribut. De duktiga inlärares i sin tur uttrycker sig troligen mångsidigare och har också längre nominalfraser i sina texter. Jag tror att enskilda ord, dvs. pronomen och substantiv, är centrala subjekt hos denna grupp också men att de på grund av bättre språkkunskaper också är kunnigare och djärvare vad gäller användningen av brokiga nominalfraser med attribut samt det för finnar alltid komplicerade egentliga subjektet. Jag skulle också vilja anta att det under gymnasietiden

verkligen sker en förändring i riktning mot mera utvecklade, dvs. mera komplicerade och mångsidigare nominalfraser hos både de svaga eleverna och de duktiga eleverna. Studenterna lär sig ju mera hela tiden och därför kan man vänta sig att det inlärdas syns i uppsatserna också. Även om denna undersökning inte närmar sig ämnet ur felanalysens synvinkel tror jag att något om inlärarespråkets utveckling hos gymnasisterna kan anas.

2 TEORETISK BAKGRUND

2.1 Frasen

Man kan kombinera de enskilda orden i språket till större betydelsebärande enheter som är strukturellt sammanhållna. Sådana kombinationer kallas *fraser*. Det finns principiellt två typer av fraser: den ena är de *endocentriska* fraserna som består av ett huvudord och eventuella bestämmningar. En endocentrisk fras kan dock fungera på samma sätt som det enkla huvudordet. Av alla fraskategorierna hör nominalfrasen (NP), adjektivfrasen (AdjP) och adverbfrasen (AdvP) till de endocentriska fraserna. Den andra typen är de *exocentriska* fraserna som däremot utgörs av en kombination av ord som inte kan lösas upp utan att den syntaktiska och semantiska funktionen förändras. Prepositionsfrasen (PP) och verbfrasen (VP) är de exocentriska fraserna i svenska språket. (Jørgensen & Svensson 1987: 63; Stroh-Wollin 1998: 40.) Enligt Karlsson (2006: 131) finns det två huvudfunktioner i beskrivning av fraser: att presentera frasens inre strukturvarianter och att förklara hur hela frasens distribution fungerar i satsen. I min pro gradu-avhandling koncentrerar jag mig på nominalfrasens strukturvarianter som fungerar som subjekt i satsen.

2.1.1 Nominalfrasens struktur

Begreppet *nominalfras* har en mångskiftande struktur i svenska språket. Nominalfrasens huvudord kan vara ett substantiv, ett egennamn, ett substantiviskt använt, dvs. självständigt, pronomen eller ett adjektiviskt ord. Nominalfrasens huvudord står i grundkasus d.v.s. i nominativ. I vissa fall kan ett substantiviskt huvudord också saknas (1a) eller det kan finnas ett underförstått sådant, såsom i (1b):

- (1) a. *Någon* springer snabbt där ute.
- b. Jag ser *en sådan* (katt).

Huvudordet kan alltså ensamt utgöra nominalfrasen, men det kan också ha olika bestämmningar, attribut, dvs. ord eller fraser som beskriver det. Huvudordet avgör hur frasen fungerar syntaktiskt och vilken form dess bestämmningar får. (Andersson 1993: 89; Bolander 2001: 136; Hultman 2003: 201, 206; SAG 3 1999: 11–13.)

Det finns flera olika typer av attribut som kan bestämma nominalfraser. Bestämningarna kan placeras före eller efter huvudordet och så kallas de antingen framförställda eller efterställda attribut. Ett substantiv som huvudord kan ha både efterställda och framförställda attribut, ett pronomen däremot tar normalt bara efterställda attribut. Bestämningarnas funktion är att ge tilläggsinformation om huvudordet men inte att påverka dess syntaktiska egenskaper. (Andersson 1993: 89, Dahl 1982: 38; Jörgensen & Svensson 1987: 64; Stroh-Wollin 1998: 41.)

Andersson (1993) urskiljer 8 typer av attribut. De framförställda bestämmningarna är *artikel-, possessiv-/genitiv- och adjektivattribut*. Adjektivattribut sägs vara adjektiv och andra adjektiviska ord såsom particip, t.ex. *mjuk bomull; den spännande teaterpjäsen*. Ytterligare hör till adjektivattribut adjektiviska pronomen såsom *likadan, annan* och *sådan*, vilka också behöver ett artikelattribut för att komplettera nominalfrasen, t.ex. *en likadan kjol*. Possessiv- eller genitivattribut anger ägande eller annan samhörighet. Då är substantivet i obestämd form trots sin betydelse. Exempel på dessa är *din docka; kommunens uppgifter*. Med artikelattribut uttrycks bestämdhet eller mängd. Man kan använda både obestämd och bestämd artikel betonat eller obetonat i sina olika betydelser. Orden som *alla, denna* och *många* räknas också hit, t.ex. *alla sidor, denna undersökning, många timmar* osv. Bland de artikelattribut som uttrycker mängd finns det vissa som består av en nominalfras, t.ex. *ett par; flera miljoner; en massa*. Sådana kallas också *måttsattribut*. De framförställda attributen står vanligen i en speciell inbördes ordning, även om endast några av dem förekommer samtidigt. Ordningsföljden på attributen är följande: helhet (t.ex. *alla; båda*), bestämmning (t.ex. *dessa*), ägande (t.ex. *din; Kalles*), mängd (t.ex. *många, två*), urval (t.ex. *andra; senaste*), jämförelse (t.ex. *likadan; sådan*) och kvalitet (t.ex. *mjuk*). (Andersson 1993: 89–90; SAG 3 1999: 13.)

Enligt SAG 3 (1999: 14) är de efterställda attributen annorlunda jämfört med de framförställda: de mest typiska är prepositionsfraser och relativa bisatser. Både Andersson (1993) och Dahl (1982) nämner fyra efterställda attributtyper: *prepositions-*, *adverb-*, *infinitiv-* och *satsattribut*. Prepositionsattribut består av prepositionsfrasen som knyter an till substantivet, t.ex. *örter på balkong; flickan i havet*. Precis som med adverbattribut menas ett NP där något adverb är förknippat med substantiv, betyder infinitivattribut kombination av substantiv och infinitiv och med satsattribut en hel sats efter ett substantiv, t.ex. *riktningen bakåt; förmågan att skratta; nyheten att han ska komma; läraren som är från Helsingfors*. Den sista attributtypen presenteras som *substantivattribut* eller *apposition* som egentligen kan stå före eller efter sitt huvudord. Ett exempel på ett framförställt substantivattribut eller *epitet* är *lärare Larsson* och exempel på det efterställda är *de begåvade bröderna Bengtsson*. Förekommer flera efterställda attribut i samma sats ordnas de enligt viktprincipen: längre och tyngre attribut står efter ett kortare. (Andersson 1993: 90–91, Dahl 1982: 40.)

2.1.2 Nominalfrasens syntaktiska funktioner

Nominalfrasen är en av grammatikens viktigaste byggstenar med sitt stora användningsområde i språket. Det finns olika slags fraser för olika behov, men den nödvändigaste ”kärnan” i en sats utgörs av en nominalfras och en verbfras, dvs. subjekt och predikat. Deras relation brukar kallas *nexus*. (Bolander 2001: 135; Jörgensen & Svensson 1987: 64.)

Subjektet består av ett led med nominal funktion som oftast är en nominalfras (men ibland också en infinitivfras eller en bisats med nominal funktion). Subjektet kan ha en mycket varierande betydelse och det kan semantiskt ange bl.a. agens, orsak, upplevare, patient eller föremål. Subjektets plats i satsen är omedelbart före eller efter det finita verbet. (Hultman 2003: 273; Jörgensen & Svensson 1987: 92–94; SAG 4: 30-31; Stroh-Wollin 1998: 46.) I exempel (2a) finns det en nominalfras som subjekt och i (2b) står en infinitivfras i denna funktion.

- (2) a. *Den lilla flickan* har en ny vän.
 b. Att skriva en vetenskaplig text är utmanande.

De satsled som i aktiva satser med transitivt verb betecknar rollerna patient eller föremål, kallas *objekt*. I passiva satser med *bitransitivt* verb (de verb som kombineras med tre nominalfraser) fungerar patienten som subjekt och det föremålsbetecknande ledet som objekt. (Jørgensen & Svensson 1987: 31, 96.)

Direkt objekt betecknar objektet vid *monotransitiva* verb (de verb som kombineras med två nominalfraser), samt det återstående objektet vid bitransitiva verb (se förklaringen ovan) (Jørgensen & Svensson 1987: 31). Ett par exempel på direkt objekt:

- (3) a. Jag ser *min kusin*.
 b. Hon hade köpt *Liza Marklunds senaste roman* åt Lasse.

En preposition styr dock aldrig direkt objekt, utan den prepositionsstyrda motsvarigheten till direkt objekt heter *prepositionsobjekt*. (Jørgensen & Svensson 1987: 31, 96.) Ett exempel på detta är:

- (4) Människorna skrattade *åt pjäsen*.

Indirekt objekt förekommer däremot bara vid bitransitiva verb och betecknar objekt som står närmast verbet eller som kan styras av preposition (Jørgensen & Svensson 1987: 96). Medan det direkta objektet anger en sak, betecknar det indirekta objektet i huvudsak en person, som antingen har nytta eller skada av handlingen som verbet uttrycker (Thorell 1973: 214). Två exempel på indirekta objekt:

- (5) a. Han gav *henne* en skön gåva på namnsdagen.
 b. Han gav en skön gåva *till henne*.

Nominalfrasen kan också fungera som *predikativ*. Predikativet svarar på frågan vad subjektet eller objektet är, blir, heter eller kallas. Dess funktion är att modifiera, dvs. beskriva eller avgränsa, vid sidan av verbet antingen subjektet eller objektet i satsen. Predikativet är subjektivt om det är förknippat med subjektet, och objektivt om det knyter an till objektet. (Jørgensen & Svensson 1987: 97–98; Thorell 1973: 215.) Det subjektiva predikativet är kongruent med subjektet i en sats och kan inte utelämnas:

(6) Lärare Larsson är *den skickligaste svensklärare jag vet*.

Adverbial kallas bestämmingar framför allt till verb, adjektiv och adverb. Vid sidan av en prepositionsfras, en adverbfras, en adjektivfras samt en bisats kan adverbialet utgöras av en nominalfras. (SAG 1 1999: 150.) Ett exempel på en nominalfras som adverbial:

(7) Jag har studerat *fem dagar i veckan*.

2.2 Om pronomen

Ordklassen *pronomen* är en heterogen grupp av ord eller ordkombinationer vars användningsområde samt morfologi är skiftande. Typiskt för denna ordklass är att den aktuella betydelsen av orden bestäms enligt den språkliga kontexten – i talsituationen eller i textsammanhanget. En annan typisk och viktig egenskap är att pronomen fungerar som NP:n, dvs. substantiviskt (s.k. självständiga pronomen) eller inleder NP, dvs. adjektiviska (s.k. förenade pronomen) i satsen. I vissa fall kan pronomen också stå i stället för ett substantiv eller en nominalfras, dvs. fungera som ersättningsord. (Andersson 1993: 38; Bolander 2001: 107; Hultman 2003: 90-91; Jørgensen & Svensson 1987: 24.)

Det finns flera olika sätt att dela in pronomen i mindre grupper. Sätten kan grunda sig på indelning efter funktion eller efter betydelse. Bolander (2001) presenterar ett sätt att klassificera orden så att man urskiljer två huvudkategorier efter ordens syftning, betydelse och användning:

definita och indefinita pronomen. Dessa i sin tur kan också indelas i flera underavdelningar (Bolander 2001: 108). De definita (eller bestämda) pronomina syftar på företeelser som är bekanta för den talande eller unikt identifierbara korrelat i ett språkligt sammanhang. Beroende på hur pronomenet refererar till dess korrelat, kan det talas om: *deiktisk*, *anaforisk* eller *determinativ* syftning. (Hultman 2003: 98; Jörgensen & Svensson 1987: 24–25; Thorell 1973: 83.)

2.2.1 Definita och indefinita pronomen

Enligt Jörgensen & Svensson (1987: 25) finns det följande undergrupper bland definita pronomina: *personliga*, *reciproka* (*varandra*), *distributiva* (*var sin*, *en var*), *intensiva* (*själv*, *egen*), *demonstrativa*, *komparativa*, *relativa*, *selektiva* och *totala*. De personliga pronomina har vid sidan av grundformen *jag*, *du*, *han*, *hon*, *vi*, *ni*, *de* också genitiv el. possessivform *min/mitt/mina*, *din/ditt/dina*, *hans*, *hennes*, *vår/vårt/våra*, *er/ert/era*, *deras* och objekts/ackusativform *mig*, *dig*, *honom*, *henne*, *oss*, *er*, *sig*. Dessa pronomen kan alltså böjas i person, numerus och kasus. De possessiva pronomenen böjs som adjektiv och kan föregå substantiv i nominalfraser. Då kallas de possessivattribut. Hänvisar ett personligt pronomen tillbaka till subjektet i samma sats, har det *reflexiv* syftning. De reflexiva formerna *sig*; *sin/sitt/sina* gäller tredje person men i första och andra person används genitiv- och objektsformerna. (Jörgensen & Svensson 1987: 25; Thorell 1973: 87.) Termen *demonstrativ* står som beteckning för 'direkt utpekande' och demonstrativa pronomen har således utpekande innebörd. Till denna pronomengrupp hör *den*, *denne*, *den här/där* men också t.ex. *den förre*, *den senare*, *följande* osv. med sina böjningsformer. (Hultman 2003: 106; Jörgensen & Svensson 1987: 25–26.)

De pronomen som betecknar jämförelse kallas *komparativa*. Dessa pronomen är t.ex. *sådan*, *likadan*, *samme*, *densamme* med böjningsformerna. (Jörgensen & Svensson 1987: 26.) Pronomen som kopplas direkt med sitt korrelat i en överordnad sats är *relativa*. De svenska relativa pronomina inleder relativa bisatser och utgör en satsdel i dem. *Som*, *vad*, *vars* och *vilken* med sina böjningsformer räknas med till denna kategori. Ordet *vad* innehåller både pronomenet och

korrelatet. (Bolander 2001: 111; Jörgensen & Svensson 1987: 26.) De *selektiva* pronomina står som beteckning för ett bestämt urval ur en viss mängd. Hit hör t.ex. sådana ord som *den ene - den andre, senaste, föregående, övriga* osv. De *totala* pronomina är ord som betecknar alla företeelser, både positiva och negativa, i en viss given mängd. Exempel på ord av denna kategori är: *alla, allting, ingen, ingenting, båda, ingetdera, varje, var och en* med böjningsformerna. (Jörgensen & Svensson 1987: 26.)

I motsats till de definitiva pronomina pekar de indefinita pronomina på obekanta och inte entydigt identifierbara fenomen. Jörgensen & Svensson (1987) urskiljer fyra underavdelningar bland indefinita pronomen: *kvantitativa, begränsande, interrogativa* och *allmänna*. (Jörgensen & Svensson 1987: 26.) Den indefinita varianten till totala pronomen är *kvantitativa* pronomen, vilket betyder att dessa pronomen uttrycker en obestämd del av en given mängd. Ord som hör till kategorin är t.ex. *många, några, mycket, lite, få, en del* osv. (Jörgensen & Svensson 1987: 27.) På samma sätt som de selektiva pronomina anger ett urval ur en mängd, betecknar de *begränsande* pronomina interrogativt ett obestämt urval. Pronomen i denna klass är t.ex. *vissa, andra, en annan, någon* osv. (Jörgensen & Svensson 1987: 27.) Vill man efterfråga någon eller något obekant, använder man ett *interrogativt*, m.a.o. frågande, pronomen. Dessa används i direkta frågor och i frågebisatser. Exempelord tillhörande denna kategori är: *vem, vad, hur många, hurdan* osv. (Hultman 2003: 115; Jörgensen & Svensson 1987: 27.) Till kategorin *allmänna* pronomen hör ord som anger en mängd eller ett antal med obestämt, oklart och likgiltigt omfång. Dessa slags ord är t.ex. *vad/vem/vilken/hur som helst, man* (objektsform: *en*; possessivform: *ens*) osv. (Hultman 2003: 126; Jörgensen & Svensson 1987: 27.)

2.2.2 Pronomenets syftning

Den första, deiktiska dvs. utpekande syftningen, framträder i talat språk och då refererar pronomenet till något i talsituationen. Betydelsen framkommer i den icke-språkliga kontexten, såsom i följande exempel:

(8) Hoppas *jag* är färdig med *det här* arbetet i slutet av hösten.

Vanliga deiktiskt använda pronomen är personliga och possessiva första och andra personens pronomen *jag/vi* och *du/ni* samt även pronomen som syftar på tredje person, m.a.o. på någon annan eller något annat än talaren eller den tilltalade i situationen, t.ex.

(9) *Honom* har jag aldrig träffat.

Andra deiktiskt använda är t.ex. *den här/där*. (Hultman 2003: 98; Jörgensen & Svensson 1987: 24; af Trampe & Viberg: 1972: 252; Thorell 1973: 83.)

Med det andra slaget av syftning, anaforisk dvs. tillbakasyftande, menas pronomen som får sin betydelse av ett korrelat som nämns eller förutsätts på någon annan plats i kontexten. Ett exempel på anaforisk syftning är:

(10) Jag har inte sett Inge på länge, då *hon* alltid är borta med *sin* nya älskling.

I detta exempel syftar pronomenen *hon* och *sin* på korrelatet Inge. Av alla definitiva pronomen har de personliga, possessiva och relativa anaforisk syftning. (Bolander 2001: 109; Hultman 2003: 98–99; Jörgensen & Svensson 1987: 24; af Trampe & Viberg 1972: 252; Thorell 1973: 84.)

I samband med den tredje, determinativa dvs. framåtpekande syftningen, pekar pronomenet vidare mot följande sats men har ingen självständig betydelse. Följande exempel illustrerar determinativ syftning:

(11) *De* människor som vill köra bil måste ha körkort.

De vanligaste pronomina vid determinativ syftning är *den/det/de* men också flera andra pronomen och pronomina adverb är möjliga. (Jörgensen & Svensson 1987: 24; Thorell 1973: 84.)

2.3 Substantiv

Ordklassen substantiv är en viktig del av lexikonet, de flesta orden i svenska språket hör nämligen till den. Substantiven betecknar t.ex. olika slags varelser och föremål, material, handlingar, egenskaper osv. (SAG 2: 15.)

Strukturen hos substantiven kan variera mycket och de kan bildas av ett enkelt rotmorfem *cykel*, en avledning *kör-are*, en sammansättning *äpple-paj* eller de kan också ingå i avledda eller sammansatta substantiv, adjektiv, verb eller adverb, t.ex. *lopp-is* (avled.), *lopp-marknad* (sammans.). Varje svenskt substantiv har genus (utrum/en – neutrum/ett) som kan betecknas som en lexikal egenskap. Genus påverkar valet av böjningsmorfem (eller -suffix) som kan fogas till substantivets stam. Det finns tre böjningskategorier i svenskan, vilka är numerus som anger antal (singularis/ental – pluralis/flertal), species som anger om referenten är unikt identifierbar (obestämdhet – bestämdhet) och kasus som anger syntaktisk funktion, dvs. relation till omgivningen (grundkasus – genitiv). Böjningssuffixen förekommer i substantivet också i denna ordning (även om de alltid inte är synliga). Ett exempel på ord som böjs i alla kategorierna är *elev-er-na-s* (stam – numerus/pl. – species/best. – kasus/gen.). (Andersson 1993: 28; Jörgensen & Svensson 1987: 18; SAG 2: 15.)

Andersson (1993: 21) presenterar tre typer av grammatiska kriterier som ordklassindelningen grundar sig på. För det första finns det morfologiska kriterier, dvs. formkriterier som betyder att alla ord som har ungefär samma slags böjning hör ihop. För det andra har man syntaktiska kriterier, dvs. funktionskriterier vilket i sin tur betyder att ord som kan kombineras med andra ord på likartat sätt har en likartad distribution och så hör de till samma ordklass. För det tredje används semantiska kriterier, dvs. betydelsekriterier där alla ord med i viss mån likartad betydelse är i samma ordklass. (Andersson 1993: 21.)

Substantiv har också indelats efter dessa kriterier i tre underavdelningar: ämnesnamn/dividua, artnamn/individua/appellativer och egennamn/proprier. Skillnaden mellan ämnesnamn och artnamn på morfologisk nivå är att artnamn vid sidan av böjning i genitiv och bestämd form kan

böjas i pluralis, t.ex. *tavla - tavlor*, ämnesnamn inte. Enligt syntaktiska kriterier är skillnaden att ämnesnamn kan fungera ensamma som en NP (12a) men artnamn behöver t.ex. någon artikel med sig (12b)

(12) a. *Bomull* värmer dåligt.

b. *En flicka* cyklade hem.

Semantiska kriterier åtskiljer dessa så att ämnesnamn inte kan räknas utan i stället t.ex. mätas, t.ex. *sås*, *blyghet* och artnamn i sin tur kan räknas och de uttrycker namn på typer av individer, t.ex. *katt*, *låda*. (Andersson 1993: 21–22.)

Till ordklassen substantiv hör också egennamnen. Gruppen intar en särställning jämfört med andra substantiviska underavdelningar (ämnes- och artnamn) eftersom namnen inte har någon självständig betydelse utan de är till betydelsen namn på individer eller saker, t.ex. *Kalle*, *Umeå*, *Volvo*. I morfologiskt avseende kan egennamn böjas i genitiv, t.ex. *Tina – Tinas*, men varken i numerus eller i species. Den viktigaste skillnaden mellan egennamn och artnamn sägs vara att egennamn vanligtvis inte tar någon bestämd artikel. Syntaktiskt sett kan egennamn ensamma fungera som nominalfras i olika satsdelsfunktioner, t.ex. som subjekt, objekt, predikativ osv. (Andersson 1993: 21; Dahl 1982: 29; Jörgensen & Svensson 1987: 21.)

2.4 Formellt subjekt

Subjekt är en obligatorisk satsdel i svenska satser och man brukar tala om subjektstvång. I vissa satser saknas emellertid ett vanligt subjekt eller dess form är komplicerat. Då används det formella subjektet *det* på subjektets plats. Andersson (1993, 74–76) indelar användningen av formellt subjekt i fyra sektorer: opersonliga satser, extraponerat subjekt, existentialsatser och utbrytningskonstruktion. Här presenteras de i huvuddrag.

Det formella subjektets funktion kan vara som *en platshållare* på subjekts ordinarie plats utan att referera till någonting. Sådana satser kallas opersonliga. Dessa kan definieras som satser där adjektivstrukturen uttrycker ”hurdant det är någonstans” (13a) eller satser som beskriver väder och naturfenomen (13b) eller sinnesförnimmelse (13c). (Andersson 1993: 74; Dahl 1982: 47; Nikander & Jantunen 2001: 72–73.)

- (13) a. *Det var roligt på bio idag.*
 b. Om en vecka *blir det soligt.*
 c. Enligt min åsikt *lät det* skönt när hon sjöng på scenen.

Ett annat viktigt fall där formellt subjekt används är då en infinitiv eller en bisats är satsens subjekt. Strukturen blir ofta för tungt som sådant och då sätts hellre det formella subjektet på subjektets normala plats, och infinitiven eller bisatsen placeras sist och kallas för egentligt subjekt. Vid sådana transformationer brukar det talas om *extraponerings*. I första exemplet nedan har bisatsen extraponerats (14a) och i det andra är infinitivet extraponerats (14b). (Andersson 1993: 74; Dahl 1982: 95–96; Nikander & Jantunen 2001: 74.)

- (14) a. *Det är trevligt att han är hemma.*
 b. *Det är inte lätt att förstå mamma.*

Det tredje fallet i indelningen är *existentiellt subjekt*. Detta brukar man använda om något nytt eller en ny referent införs i texten. Sålunda är både till formen och betydelsen obestämda. Existentialsatsen konstrueras genom att satsens subjekt, som består av en NP i obestämd form, placeras på objektets plats och ett formellt subjekt på subjektets plats. Konstruktionen förekommer endast vid vissa verb och vid satser som inte har ett objekt tidigare i texten. Vid sidan av *finnas* nämner Nikander & Jantunen (2001, 74) verben *vara*, *bli*, *hända*, *gå*, *komma*, *ligga*, *sitta*, *stå* och *växa* som typiska i existentialsatser. Satserna brukar innehålla också något rumsadverbial som anger var subjektet existerar. (Andersson 1993: 75; Nikander & Jantunen 2001: 74.) Exempel (15) innehåller verbet *finnas*:

(15) *Det finns väldigt mycket lingon i skogen just nu.*

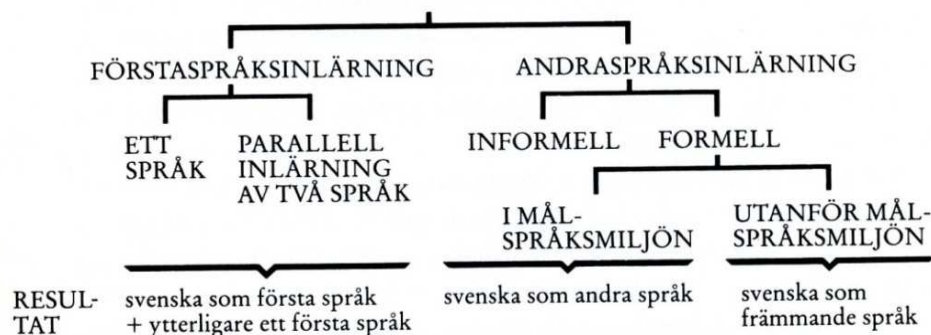
Utbrytning eller *emfatisk omskrivning* är det sista i denna indelning som innehåller formellt subjekt. Konstruktionen används för att kunna betona någonting i satsen. Utbrytningskonstruktionen bildas av följande komponenter: formellt subjekt *det* + kopulaverb *vara/bli* + utbrutet led + relativsats. Det utbrutna leDET är det som framhävs och anger nytt och relativsatsen (eller utbrytningsbisatsen som den också nämnts) i sin tur anger gammal information i satsen. (Andersson 1993: 76, 96; Nikander & Jantunen 2001: 75; Stroh-Wollin 1998: 55.) Ett exempel fall av utbrytningskonstruktion (16) är t.ex. följande sats. Det utbrutna leDET står i kursiv.

(16) Det var *min bästis* som ringde igår.

2.5 Inlärarspråk och språkinläring

2.5.1 Språkinläringstyper

När ett barn lär in sitt modersmål, talas det om förstaspråksinläring. Det rör sig typiskt om ett språk men två parallellt inlärd språk resulterar i simultan tvåspråkighet om t.ex. föräldrarna konsekvent talar olika språk med barnet (Abrahamsson 2009: 14). Vänstra grenen i Vibergs (1987, 9) figur om olika språkinläringstyper presenterar förstaspråksinläring.

Figur 1. Språkinlärningstyper och deras resultat enligt Viberg (1987).

Den högra sidan av figuren visar senare språkinlärning. Den heter andraspråksinlärning och sker efter att förstaspråket (dvs. L1/ språk 1) blivit ordentligt etablerat. Med andraspråket (dvs. L2/ språk2) kan betecknas ett andra, tredje eller senare språk. (Abrahamsson 2009: 14; Hyltenstam 1981a: 14; Viberg 1987: 9–11.) Synonyma termer är också källspråk för L1 och målspråk för L2. T.ex. Abrahamsson (2009: 16) och Viberg (1987: 11) skriver att andraspråksinlärning som sker utan undervisning i målspråksmiljön heter informell inlärning medan formell inlärning betyder språkinlärning som sker i klassrummet. Får man undervisning i målspråksmiljön är det fråga om svenska som andraspråk. Abrahamsson (2009: 16) påminner om att andraspråksinlärning och språktillägnande kan ske både med hjälp av och utan undervisning, vilket är fallet t.ex. bland invandrare i Sverige. Lär man sig svenska med hjälp av undervisning men utanför målspråksmiljön, är det fråga om svenska som främmande språk (Viberg 1987: 10–11).

Enligt Abrahamsson (2009: 15) håller forskningslitteraturen ibland isär begreppen *inlärning* och *tillägnande*. Termen tillägnande framhäver de naturliga, automatiska och mer oreflekterade inlärningsvägar och den används också i förstaspråkssammanhang medan termen inlärning syftar på en mer forminriktad och medveten inlärning av språkets strukturer och regler (Abrahamsson 2009: 15–16; Hyltenstam & Wassén 1984: 9). Abrahamsson (2009: 16) konstaterar emellertid att man inte alltid gör någon skillnad mellan termerna och då föredras termen inlärning framför tillägnande.

2.5.2 Om språkinlärning

Den amerikanske lingvisten Noam Chomsky utvecklade på 50-talet med sina kolleger hypotesen om en medfödd, universell grammatik, som består av abstrakta, språkliga principer som är gemensamma för alla språk. Språktillägnande sker enligt denna hypotes på det sättet att barnet upptäcker hur de universella principerna realiseras i modersmålet och lär sig tillämpa dem i sitt språk.

Under 70-talets lopp började studiet av andraspråksinlärning. Enligt Viberg (1987: 6) tillämpades barnspråksforskningens nya 60-talistiska synsätt att betrakta barnspråket som ett eget system med sina särskilda regler på denna forskningsinriktning. Man började lägga märke till vissa språkliga drag som direkt hörde varken till målspråket eller till källspråket (Viberg 1987: 6). Selinker lanserade termen *interlanguage* (sv. inlärarspråk eller interimsspråk) för det särskilja språk som individen antas utveckla när han lär sig ett nytt, främmande språk (Tornberg 2005: 61). Norrby & Håkansson (2007: 69) nämner att samma fenomen började kallas *learner language* av Corder och *approximativa system* av Nemser. T.ex. Linnarud (1993: 41) refererar till Selinkers undersökningar och skriver att inlärningen av ett språk är som ett kontinuum där interimsspråket ligger någonstans på väg mellan L1 och L2. Det finns vissa faktorer som påverkar progressionen på kontinuumet, dvs. utformar interimsspråket och här räknas med t.ex. transfer, övergeneralisering, olika inlärnings- och kommunikationsstrategier, t.ex. reducering eller förenkling av målspråkets struktur och kompensering av språkliga brister osv. (se vidare i avsnitt 2.5.3) (Hammarberg 2004: 28–29).

Tornberg (2005: 62) konstaterar att även om överblicken över hela det språkliga systemet ännu inte är fullständig, är språket på varje stadium av utvecklingen systematiskt uppbyggt av de regler som inläraren hittills har tillägnat sig. Inlärarspråket fungerar således som ett särskilt språk och det utvecklas genom att inläraren bearbetar sina hypoteser om hur språket fungerar (Tornberg 2005: 62). Viberg (1987: 6–7) skriver att inläraren måste utarbeta språkets regler i en viss ordningsföljd innan han behärskar den korrekta regeln. Ordningsföljden kallas *inlärningsgång* och den verkar vara densamma för alla inlärare (Viberg 1987: 7). Linnarud (1993:41) hänvisar till

Felix undersökningar och påpekar att inlärningsordningen är oberoende av om den sker formellt eller informellt. Som antytt, når alla inlärare dock inte målet, särskilt vuxna, av vilka ingen gör det helt. Inlärningsstakten och den punkt där utvecklingen stannar, dvs. *fossilisering*, åtskiljer inläraarna (Viberg 1987: 7).

2.5.3 Om inlärarspråkets generella drag

Inlärarspråket är alltså ett särskilt språksystem som följer bestämda regler som kan vara mycket annorlunda än målspråkets korrekta yttranden. Det finns vissa generella drag i inlärarspråket som kan finnas på alla språkliga nivåer, såsom i fonologi, morfologi, lexikon och syntax.

På tidiga stadier av utveckling förekommer det mycket förenkling. T.ex. på det syntaktiska planet yttrar sig förenklingen framför allt i form av utelämnade satsled. Man brukar vanligen utelämna på sätt och vis förutsägbara, *redundanta*, element såsom olika typer av obligatoriska grammatiska formord: artiklar, pronomen, kopulaverbet *vara* och prepositioner. (Viberg 1987: 31–32.) Ett annat drag kännetecknande för inlärarspråket på tidiga stadier är övergeneralisering. Detta betyder att en regel tillämpas för generellt. Inom syntaxen rör det sig om att inläraren utelämnar viktiga grammatiska regler så att de används utöver sitt egentliga tillämpningsområde, dvs. utöver den grammatiskt korrekta kontexten och regeln övergeneraliseras. Viberg (1987: 34) representerar en möjlig utvecklingsgång vid inläringen av många regler: icke-användning – övergeneralisering – successivt differentierad och korrekt användning. (Viberg 1987: 33–34.) Viberg (1987: 35–36) nämner också att typiskt för inlärarspråket är undvikande av element som skiljer sig betydligt eller som inte alls finns i modersmålet. Ett exempel på element i svenskan som finskan saknar är det s.k. formella subjektet *det*.

Precis som i förstaspråksinläring kan vuxna andraspråksinlärare lära in och använda hela fraser i oanalyserad form. Detta betyder att inläraren imiterar en struktur men har inte tillräckligt med kunskaper om att variera det på något sätt. Fenomenet kallas *helfrasinläring* och det är ett specialfall inom syntaxen. Även om användningen av helfraser kan leda till missuppfattningar

om inlärares riktiga språknivå, sägs tillägandet av ett antal frekventa helfraser vara en stor tillgång på andra språkinlärningsnivåer. Ett mer generellt begrepp, *holistisk inläring*, används också i förstaspråkssammanhang och betecknar att sådana språkliga element lärs in som inte är fullständigt analyserade. (Viberg 1987: 37–38.) Inlärarespråket innehåller ofta också sådana element som direkt motsvarar varken käll- eller målspråkets ord och konstruktioner. Inlärares använder gärna parafraser och nybildningar om han inte känner till den riktiga motsvarigheten. (Viberg 1987: 39.)

Ytterligare är det typiskt för inlärarespråket att det vanligen innehåller element från ett annat språk än målspråket. Det andra språket kan vara inlärares modersmål eller något annat språk. Det är lättare att hämta element från ett annat språk när det ligger närmare målspråket. Används uttryck från ett annat språk medvetet och funktionellt, rör det sig om lån eller kodväxling medan omedvetet använda främmande element kallas transfer. (Viberg 1987, 41.) Vid transfer utnyttjar inlärares sina gamla kunskaper för att överföra dem till en ny uppgift. Passar det använda uttrycket ihop med den nya uppgiften, är det fråga om positiv transfer medan negativ transfer, dvs. interferens, i sin tur stör utförandet och förorsakar fel. (Linnarud 1993, 47.)

2.5.4 Nominalfrasen i andraspråket enligt Axelsson (1994)

I sitt verk *Noun phrase development in Swedish as a second language: A study of adult learners acquiring definiteness and the semantics and morphology of adjectives* (1994) redogör Monica Axelsson för hur nominalfrasen utvecklas i svenska som andraspråk. I undersökningen har hon forskat bl.a. i nominalfrasens definithet och dess syntaktiska och semantisk-pragmatiska funktion hos vuxna inlärares på utvecklingens olika stadier. Axelsson har i undersökningen tagit reda på vilka NP-typer som är lätta och vilka svåra att tillägna för andraspråksinlärares. Det har presenterats också några möjliga förklaringar till frågorna. Försökspersonerna var finnar, polacker och spanjorer av vilka särskilt finnarnas språkutveckling intresserar mig. Forskningsmaterialet har insamlats longitudinellt på två intervjuer. Varje NP-typ har

ursprungligen benämnts på engelska men i denna sammanfattning använder jag översättningar av Philipsson (2004, 133) inom parentes. Orden i kursiv står som exempel på olika NP-typer.

Axelsson har betraktat språkanvändningen ur flera olika synvinklar i sin forskning. För att plocka fram några allmänna tendenser bland resultaten kan man konstatera att de frekventast använda nominalfraserna hos alla tre modersmålsgrupper i båda intervjuerna hade den syntaktiska formen *bok* (obestämt substantiv), *tre böcker* (modifierare (en eller flera) + obestämt substantiv), *min bok* (bestämt modifierare (en eller flera) + artikellöst substantiv) eller var ett egennamn, t.ex. *Rom*. Alla språkinlärare gjorde i genomsnitt också mindre fel vid de frekventaste – och enklaste – NP-typerna. (Axelsson 1994: 36–37.) Av detta har Axelsson (1994, 99) dragit den slutsatsen att dessa former lärs först in. På nästa nivå i Axelssons trestegmodell lärs in NP-typerna *hela dagen* (modifierare + substantiv med enklitisk bestämd artikel), *boken* (ensamt substantiv med enklitisk bestämd artikel), och *en bok* (obestämd artikel + obestämt substantiv) (Axelsson 1994: 36). Den lägsta frekvensen och exaktheten uppnådde i sin tur komplexa fraser med formen *en tunn bok* (obestämd artikel + modifierare + obestämt substantiv) och *den tunna boken* (framförställd bestämd artikel + modifierare + substantiv med enklitisk bestämd artikel) (Axelsson 1994: 37). De använda NP-typernas frekvens gick emellertid alltid inte hand i hand med frasernas exakthet. Förutom att olika L1-språkgrupper hade sina avvikelser från genomsnittet (se vidare om finnarnas språkanvändning) blev inlärarna i den senare intervjun kunnigare och djärvare att använda olika former. Betraktar man ännu språkinlärarna som helhet, kan det konstateras att antalet använda NP-typer minskades, som sagt, vid namn men också vid typerna *min system* och *en tunn bok* men alla andra NP-typerna ökar i frekvens (Axelsson 1994: 99).

Tittar man närmare särskilt på de finska inlärarnas språkanvändning och språkbehärskning kan man lyfta fram vissa intressanta drag. För det första presenteras det i forskningsresultaten på sidorna 39–40 att NP-gruppen namn, t.ex. *Rom*, förorsakar svårigheter särskilt för svaga finska studerande. Orsaken till detta kan vara att vissa svenska egennamn tar definit suffix, t.ex. *Högholmen*, men finskan känner inte till ett sådant här språkligt fenomen. När det gäller NP-typen *boken* uppnår finnarna den största exaktheten av alla inlärare (Axelsson 1994: 41–42) och på samma sätt behärskar alla finnarna NP-typen *hela boken* (Axelsson 1994: 56). Det frekventast

och exaktast använda attributet i dessa slags konstruktioner är just *hela* (Axelsson 1994: 58). I fråga om NP-typen *min bok* är huvudordets form emellertid inte lika klar för finnarna. Det frekventast använda possessiva pronomenet är *min* och av andra bestämningar är de två mest använda *alla* och *samma*. (Axelsson 1994: 49-55.) Den mest komplexa nominalfrasen *den tunna boken* använder finska inlärare emellertid mest exakt av alla testgrupperna. Det totala antalet former av detta slag är dock inte stort hos inlärarna vilket tycks förmedlas av frasens komplexitet. (Axelsson 1994: 63.)

Som antytt framgår det av undersökningen att av alla NP-typerna har *bok* i allmänhet den högsta frekvensen och exaktheten. De finska inlärarna blandar denna generiska form emellertid ofta med den definitiva formen av typ *boken* och använder detta i stället för det korrekta *bok*. (Axelsson 1994: 73-74.) Som sagt redan i andra kapitlet uppnår den andra indefinita nominalfrasen *tre böcker* hög total frekvens och exakthet. De mest typiska bestämningarna i sådana här konstruktioner är räkneord vars användning också behärskas bra. De finska inlärarna brukar emellertid ofta använda pronomenet *någon* framför substantiv i stället för obestämd artikel *en/ett*. Enligt Axelsson (1994: 81) kommer tendensen troligen från finskan som inte har några artiklar men särskilt i talspråket används finskans motsvarighet till pronomenet *något* på sådana ställen där svenskan ofta har en obestämd artikel. Detta syns också i att antalet använda fraser av NP-typen *en bok* inte har hög frekvens eller exakthet. Särskilt ofta använder de svaga den generiska formen *bok* i stället för *en bok*. (Axelsson 1994: 84-85.) NP-typen *en tunn bok* tycks vålla svårigheter för de finska inlärarna, också för de goda. Forskaren visar på sidan 90 att användningen av dessa slags indefinita konstruktioner behärskas bara i ca femtedel av fallen. Inlärarna utelämnar oftast den obestämda artikeln vilket står i linje med det tidigare antagandet (Axelsson 1994: 91).

I undersökningen har det också tagits reda på nominalfrasernas syntaktiska funktioner och lexikala faktorer. Det konstateras i sammanfattningen på sidan 103 att om den definitiva NP-typen *min bok* har animat referens, t.ex. *min kompis*, är frasen normalt subjekt, men med inanimat referens står den typiskt på objekts plats. NP-typerna *boken* och *hela boken* är frekventa och exakta som adverbial. Forskaren säger dock att detta kan bero på s.k. helfrasinlärning eftersom de flesta adverbial lärs in som prepositionsfraser. (Axelsson 1994: 103.)

Allt som allt berättar forskningsresultaten att de duktiga språkinlärarna behärskar språket bättre än de svaga i båda intervjuerna. Detta syns i språkets exakthet och varierande språkformer, som också betyder mera komplexa nominalfraser. Språkriktigheten går ändå inte alltid direkt uppåt, dvs. korrekthetsprocenten ökar nödvändigtvis inte med tiden.

2.5.5 Om gymnasisternas skrivsätt enligt Hultman & Westman (1977)

Det finns flera undervisningar om svenskinläring bland olika inlärargrupper. Gymnasisternas språkbruk har forskats i verket *Gymnasistsvenska* (1977) av Hultman och Westman. Gymnasistsvenska baserar sig dels på svenska gymnasisternas modersmålsuppsatser i årskurs 3 och dels på vuxenmaterial som omfattar texter ur olika genrer, t.ex. tidningsartiklar, broschyrer och debattböcker. Josephson, Melin och Oliv (1990) har granskat grundskoleelever i sin bok *Elevtext – analyser av skoluppsatser från åk 1 till åk 9*. Här koncentrerar jag mig emellertid mest på gymnasisternas språkanvändning men tar också upp de mest intressanta företeelserna i elevernas texter i framställningen.

När det gäller subjeksval i gymnasisttexter kan man konstatera att det givna uppsatsämnet ansluter sig till olika fras- och satstyper. Trots det har forskarna funnit vissa skillnader mellan de svaga och de duktiga skribenterna. Enligt Hultman & Westman (1977: 208–209) använder de duktiga gymnasisterna som subjekt mer substantiv eller pronomen med preciserad syftning, t.ex. *hon/han, som/vilken, jag* och *som*, i sina texter. Dessa är tecken på nominalbetonat språkbruk som enligt skribenterna (1977: 186) tycks vara typiska för särskilt högre betyg. De svaga har oftast obestämda, innehållslösa och opreciserade pronomen som subjekt, såsom *man* och *det*, och av personliga pronomen använder de mest *jag* (Hultman & Westman 1977: 144, 209). Användningen av den första personens singulara form hör i och för sig enligt Hultman & Westman (1977: 144) inte direkt vare sig till de duktigas eller till de svagas uppsatser. Betraktar man närmare användningen av pronomen och särskilt de personliga pronomenen i gymnasieuppsatser kan det ses att en stor andel av dessa korrelerar med låga betygen. (Hultman

& Westman 1977: 132, 201.) De flesta av pronomenen hör i allmänhet främst till talspråket (Hultman & Westman 1977: 85) och språkbruket hos de svaga skribenterna kan anses vara närmare talat språk.

Josephson, Melin och Oliv (1990: 50) konstaterar att också elevtexter innehåller flera första personens pronomen (*jag, vi*) eller *man* och sådana texter utgår från skribentens egna upplevelser. Skriver gymnasisten *jag-centrerat*, dvs. det egna jaget som ständig referenspunkt, kan det enligt Hultman & Westman (1977: 138) tolkas som begränsat perspektiv på ämnet som behandlas. Å andra sidan medges det i Hultman & Westman (1977: 139) att språkbruket har gått i riktning mot blandningen av betydelsen av vissa pronomen. Åtminstone pronomenet *jag* kan betyda *du/ni, vi* kan betyda *jag* eller *du/ni*, *man* kan ha betydelsen *jag* osv. (Hultman & Westman 1977: 139).

Som sagt är nominalbetonat språk kopplat med höga betyg i gymnasistmaterialet. Den nominala stilen präglas av t.ex. flera nominalfraser med attribut av olika slag och definitiva pronomen. (Hultman & Westman 1977: 134–135, 186.) Ytterligare hör bruket av flera substantiv och egennamn enligt Hultman och Westman (1977: 106–108) till den nominala stilen och bättre uppsatser.

3 MATERIAL OCH METOD

Undersökningsmaterialet för denna pro gradu -avhandling består av uppsatser skrivna av finska gymnasister under åren 1991-1994. Undersökningen omfattar 40 informanter. Var och en av dem har skrivit 4 uppsatser: 2 i årskurs 1 och 1 i årskurs 3 samt studentuppsatsen, vilket gör sammanlagt 160 uppsatser.

Uppsatserna har först granskats av tre svensklärare och bedömts enligt skalan duktig – svag, enligt vilket försökspersonerna delats upp i två färdighetsklasser. I undersökningen har jag alltså valt 40 gymnasister av vilka 20 hör till färdighetsklassen duktiga och 20 till svaga. Jag behandlar informanterna i undersökningen gruppvis.

I början av analyskedet läste jag igenom uppsatserna och plockade fram alla NP-formade subjekt både i huvud- och i bisatserna och summerade dem. Därefter kodade jag fraserna och satte dem in i tabeller i Microsoft Excel. Följande exempel med förklaringar belyser noggrannare insamlingsmetoden som används i denna avhandling. Dessa exempelsatser finns i undersökningsmaterialet.

(17) *De som sminkar sig, vill se vackra ut.*

(18) *Men jag tror, att vi kan göra någonting för det.*

Såsom i (17) har jag i analysen inkluderat alla möjliga subjekt i satserna vilket betyder att här markeras *de* och *som* som subjekt i statistikerna. Även om bisatser syntaktiskt kan fungera som attribut till huvudordet eller som objekt till huvudsatsen, som i (18), har jag tolkat dem som särskilda satser med sina egna subjekt *jag* och *vi*. När det gäller längre nominalfraser betyder detta att satsattribut av typen relativsats inte har tagits med.

Efter att ha insamlat nominalfraserna klassade jag dem i 6 huvudkategorier och 4 undergrupper. Klassificeringen är min egen och grundar sig dels på nominalfrasens längd, dels på dess kvalitet. Jag följde undersökningens teoretiska bakgrund och ville behålla strukturella huvudvarianter i

den mån det var möjligt och meningsfullt. I denna undersökning har NP:na indelats efter tre olika längder: ett ensamstående huvudord, ett huvudord + ett attribut och 2 eller flera huvudord eller attribut. De ensamstående huvudorden har tagits upp också kvalitativt i de första, andra, tredje och sjätte kategorierna samt i alla fyra undergrupper (jfr avsnitten 2.1.1, 2.2.1, 2.3 och 2.4). Bara kvantitativa kriterier har tillämpats både på den fjärde kategorin där det finns åtminstone ett attribut vid sidan av huvudordet och på den femte kategorin som innehåller längre NP:n med 2 eller flera huvudord eller attribut av något slag (jfr sidorna 7–8).

Den första kategorin heter *pronomen* och innehåller alla slags pronomen som står ensamma som subjekt. Av denna kategori har jag lyft fram de 3 största undergrupperna: *jag*, *vi* och *man*. I de tabeller (3, 6, 10 och 13) där dessa undergrupper behandlas finns det också en NP-typ med namnet *enskilt pronomen*. Den markerar alla andra pronomen som blir kvar i huvudkategorin pronomen efter att undergrupperna tagits bort. Den andra kategorin är *substantiv* som innehåller endast ensamstående substantiv. Ordets numerus eller species och t.ex. enklitiska bestämda artiklar, har inte avskiljts men framförstående artiklar räknas till attribut (och sådana NP:n hör till kategorin fyra). Den tredje kategorin har namnet *egennamn som huvudord* och betyder sådana NP:n som har ett egennamn eller ett ordpar på egennamn som ensamstående (=utan attribut) huvudord. Den fjärde kategorin heter *ett attribut före eller efter huvudord*. Här räknas de nominalfraser där ett attribut står antingen före eller efter frasens huvudord. Attributfördelningen följer Anderssons (1993, se sidorna 7–8 i denna undersökning) modell. Som undergrupp av den här fjärde kategorin vill jag ta upp possessivt pronomen *min/mitt/mina* med substantiv som i tabellerna förkortas till *possessivt pron. min med substantiv*. I samband med denna undergrupp står det i tabeller (4, 7, 11 och 14) en NP-typ som heter *huvudord med ett annat attribut*. Den betecknar alla andra NP:n i huvudkategorin (ett attribut före eller efter huvudord) förutom undergruppens belägg. Den femte huvudkategorin kallas här *2 eller flera huvudord eller attribut* och betyder undersökningens längsta nominalfraser som består av antingen ett ordpar med eventuella attribut eller ett huvudord med 2 eller flera attribut. Den sjätte kategorin är *formellt subjekt* vilket betecknar satser vars subjeksplats har ägnats åt *det* (se sidorna 16–17 i denna undersökning).

Undersökningens resultat presenteras i sammanlagt 14 tabeller. 7 första av dem behandlar materialet ur tidens synpunkt. Först (tabell 1) jämförs det totala antalet NP:na i uppsatser skrivna i årskurs 1 och i årskurs 3 med varandra och sedan görs en tydligare skildring av NP:na i dessa årskurser. I 7 nästa har materialet insamlats från färdighetsnivåns synvinkel. Frekvenserna anges och jämförs först (tabell 7) av alla de svagas och de duktigas uppsatser under gymnasietiden och därefter ges resultaten separata efter färdighetsnivån. NP-typerna behandlas på samma sätt i alla dessa. Materialet tas upp i tabeller 2, 5, 9 och 12 enligt sex ovannämnda huvudkategorier. I tabeller 3, 6, 10 och 13 jämförs frekvenserna med varandra inom huvudkategorin pronomen och i tabeller 4, 7, 11 och 14 inom kategorin ett attribut före eller efter huvudord.

4 RESULTAT

4.1 Tidsaspekten

Jag har indelat alla NP-formade subjekt enligt tiden då de har skrivits. De två första uppsatserna har skrivits i början av gymnasiet på kurserna 1 och 2 och de sista uppsatserna är texter skrivna i slutet av gymnasiet, nämligen på kursen 7 och i studentskrivningen. Frekvenserna anges som absoluta (F) och relativa (%) i varje tabell. I följande tabell presenteras fördelningen av subjekten i materialet.

Tabell 1 NP som subjekt under gymnasietiden

Tid	F	%
Årskurs 1	1653	44,8
Årskurs 3	2034	55,2
Totalt	3687	100

Det finns sammanlagt 3687 subjekt har i formen av ett NP. Av dessa används 1653 i början av gymnasietiden, vilket gör 44,8 % av alla NP-formade subjekt. De uppsatser som skrivits i slutet av gymnasiet innehåller 2034 belägg. Procentuellt betyder detta 55,2 % vilket är över hälften av fallen. I följande tabell kan man närmare betrakta de nominalfraser som använts i de två första uppsatserna. Fördelningen består av undersökningens sex huvudkategorier.

Tabell 2 NP-typerna i de två första uppsatserna

NP-typ	F	%
Pronomen	1343	81,3
Substantiv	123	7,4
Egennamn som huvudord	10	0,6
Ett attribut före eller efter huvudord	105	6,4
2 eller flera huvudord eller attribut	38	2,3
Formellt subjekt	34	2,1
Totalt	1653	100

Det framgår av tabellen att gymnasisterna har mest olika slags enskilda pronomen som subjekt. Pronomen används 1343 gånger som utgör 81,25 % av alla subjekt i de första uppsatserna. Substantiv är näst största NP-gruppen med 123 förekomster (7,44 %) och NP-gruppen attribut före eller efter huvudord uppvisar 105 belägg (6,35 %) i materialet. Den längsta NP-typen som har 2 eller flera huvudord eller attribut utgör 2,3 % av subjekt som betyder 38 belägg i materialet. Det formella subjektet skrivs 34 gånger på subjektspåsar som procentuellt är bara 2,1 %. Minst används nominalfraser som har ett egennamn som huvudord. Sådana subjekt finns endast i 10 fall (0,60 %) i de två första uppsatserna. I tabell 3 anges fördelningen av olika pronomen.

Tabell 3 Pronomen i de två första uppsatserna

NP-typ	F	%
Enskilt pronomen	365	27,2
Jag	750	55,9
Vi	183	13,6
Man	45	3,4
Totalt	1343	100

Tabellen visar att av det totala antalet 1343 ensamstående pronomen så mycket som 750 är pronomenet *jag*. Den procentuella andelen blir således 55,9 % av alla pronomen i de första uppsatserna. Ungefär en tredjedel (27,2 %) av alla pronomen består av gruppen enskilt pronomen som inbegriper alla andra ensamstående pronomen än *jag*, *vi* och *man*. Dessa tre särskiljs nämligen som undergrupper till huvudkategorin pronomen. Pronomenet *vi* får 183 belägg i materialet vilket är 13,6 % av fallen. Det allmänna och opersonliga *man* i sin tur uppnår endast 3,4 % (45 belägg) av alla pronomen i de två första uppsatserna. I följande tabell presenteras noggrannare hur gymnasisterna i de två först skrivna uppsatserna har använt sådana NP:n som har ett attribut vid sidan av huvudordet.

Tabell 4 Huvudord med ett attribut i de två första uppsatserna

NP-typ	F	%
Possessivt pron. min med substantiv	70	66,7
Huvudord med ett annat attribut	35	33,3
Totalt	105	100

Det framgår av tabellen att nominalfrasen sammanlagt 105 gånger utgörs av huvudord och ett attribut. Särskilt possessivt pronomen med substantiv som huvudord är rikligt använt. Det har 70 förekomster (66,7 % av fallen) medan ett huvudord med något annat attribut finns endast 35 gånger i materialet vilket gör en tredjedel (33,3 %) av fallen.

I följande tre tabeller (tabellerna 5, 6 och 7) behandlas samma fenomen som i tabellerna 2, 3, 4 ovan men här ligger fokus på gymnasietidens slut, dvs. på de två sista uppsatserna. Tabell 5 presenterar fördelningen av de sex NP-typerna

Tabell 5 NP-typerna i de två sista uppsatserna

NP-typ	F	%
Pronomen	1478	72,7
Substantiv	251	12,3
Egennamn som huvudord	23	1,1
Ett attribut före eller efter huvudord	141	6,9
2 eller flera huvudord eller attribut	52	2,6
Formellt subjekt	89	4,4
Totalt	2034	100

Den totala mängden är 2034 förekomster av NP-formade subjekt i de två sista uppsatserna. I antalet ingår 1478 pronomen som procentuellt utgör 72,7 %. Andelen använda substantiv är 12,3 % (251 belägg) och egennamn står som nominalfrasens huvudord 23 gånger (1,1 % av fallen). Formellt subjekt *det* finns i de sista uppsatserna på 89 ställen (4,4 %). De längsta nominalfraserna som innehåller 2 eller flera huvudord eller attribut förekommer 52 gånger (2,6 %) i materialet. I tabell 6 anges fördelningen av pronomen som subjekt i slutet av gymnasiet.

Tabell 6 Pronomen i de två sista uppsatserna

NP-typ	F	%
Enskilt pronomen	545	36,9
Jag	697	47,2
Vi	139	9,4
Man	97	6,6
Totalt	1478	100

I tabellen ovan visas att pronomenet *jag* förekommer fortfarande oftast som subjekt, nämligen i 47,2 % av fallen (697 belägg), medan andra enskilda pronomen uppnår 36,9 % (545 belägg) av alla de 1478 pronomenen. Skillnaden är betydligt mindre än i åk1. *Vi* står som subjekt nästan var tionde gång (139 belägg, 9,4 % av fallen) och *man* 97 gånger vilket är 6,6 % av fallen. Tabell 7 behandlar NP-typen huvudord med attribut före eller efter det.

Tabell 7 Huvudord med ett attribut i de två sista uppsatserna

NP-typ	F	%
Possessivt pron. <i>min</i> med substantiv	50	35,5
Huvudord med ett annat attribut	91	64,5
Totalt	141	100

Vi kan se i tabellen att består subjektet av huvudord och ett attribut förekommer det i de sista uppsatserna nästan lika med det possessiva pronomenet *min* eller med ett annat attribut. Antalet använda NP:n av dessa slag är sammanlagt 141. Substantiv med det possessiva pronomenet *min*

har 50 förekomster (35,5 % av fallen) och huvudordet med något annat attribut lite mera, 91 (64,5 %). I början av gymnasiet var frekvenserna tvärtom och skillnaden betydligt större (jfr tabell 4).

4.2 Färdighetsnivån

I detta kapitel koncentrerar jag mig på att presentera användningen av NP-formade subjekt enligt gymnasisternas färdighetsnivå. Målgruppen de svaga skribenterna har fått betyget A i studentexamen och de duktiga skribenterna betyget L. Tabell 8 anger den allmänna fördelningen av alla subjekt de svaga och de duktiga inlärnarna använt.

Tabell 8 NP som subjekt och färdighetsnivån

Nivå	F	%
De svaga skribenterna	1786	48,4
De duktiga skribenterna	1901	51,6
Totalt	3687	100

Det totala antalet nominalfraser i materialet är alltså 3687 belägg. Av dessa har de svaga skribenterna använt 1786, vilket är 48,4 % av alla NP-formade subjekt. I de duktiga elevernas uppsatser finns ett hundratal mera, 1901 belägg dvs. 51,6 % av fallen. I tabell 9 betraktas närmare NP:na i de svaga elevernas uppsatser.

Tabell 9 NP-typerna i de svaga elevernas uppsatser

NP-typ	F	%
Pronomen	1418	79,4
Substantiv	168	9,4
Egennamn som huvudord	18	1,0
Ett attribut före eller efter huvudord	104	5,8
2 eller flera huvudord eller attribut	30	1,7
Formellt subjekt	48	2,7
Totalt	1786	100

I tabellen kan ses vilka NP:n de svaga skribenterna använder i sina uppsatser. Användningen av pronomen är mycket frekvent: olika slags ensamstående pronomen används så mycket som 1418 gånger och deras relativa frekvens av alla de 1786 subjekten är 79,4 %. Skillnaden mellan pronomen och de näst största NP-grupperna är betydlig. Substantiv förekommer 168 gånger, vilket ungefär är av den totala andelen tiondedel, nämligen 9,4 %. Attributet före eller efter huvudordet i sin tur uppnår 104 belägg, dvs. 5,8 % av subjektfallen. De minsta subjektstyperna kan anses vara tre. I sådana fraser står formellt subjekt på subjeksplats (48 förekomster som är 2,7 % av fallen) eller frasen har 2 eller flera huvudord eller attribut (30 förekomster; 1,7 % av fallen) eller egennamn står som huvudord (18 förekomster, 1,0 % av fallen). Följande tabell presenterar användningen av pronomen i de svaga skribenternas uppsatser.

Tabell 10 Pronomen i de svaga elevernas uppsatser

NP-typ	F	%
Enskilt pronomen	480	33,9
Jag	695	49,0
Vi	175	12,3
Man	68	4,8
Totalt	1418	100

Pronomen är alltså den vanligaste NP-typen som står på subjektsp plats i de svaga skribenternas uppsatser. Närmare bestämt är pronomenet *jag* frekventast med 695 belägg och med ca hälften (49,0 %) av alla ensamstående pronomen. Pronomenet *vi* används 175 gånger (12,3 % av fallen) och *man* endast 68 gånger (4,8 %) i de svaga elevernas uppsatser. Alla andra pronomen i klassen 'enskilt pronomen' utgör ca en tredjedel av excerperade NP-formade subjekten. I följande tabell anges fördelningen av NP-typer med attribut som förekommer i de svaga inlärnarnas uppsatser.

Tabell 11 Huvudord med ett attribut i de svaga elevernas uppsatser

NP-typ	F	%
Possessivt pron. min med substantiv	49	47,1
Huvudord med ett annat attribut	55	52,9
Totalt	104	100

I tabellen ovan syns att de svaga skribenterna gärna använder sådana nominalfraser som innehåller substantiv som huvudord och possessivt pronomen *min* som attribut. 47,1 % (49 belägg) av alla de 104 NP:na med ett attribut före eller efter huvudordet har den formen. Ett

huvudord med ett annat attribut står i de svaga inlärnarnas uppsatser lite oftare, 55 gånger vilket gör 52,9 % av fallen.

För att få fram också de duktiga skribenternas NP-frekvenser presenteras de i tabellerna 12, 13 och 14. Tabell 12 nedan behandlar fenomenet ur huvudkategoriernas synpunkt.

Tabell 12 NP-typerna i de duktiga elevernas uppsatser

NP-typ	F	%
Pronomen	1403	73,8
Substantiv	206	10,8
Egennamn som huvudord	15	0,8
Ett attribut före eller efter huvudord	142	7,5
2 eller flera huvudord eller attribut	60	3,2
Formellt subjekt	75	4,0
Totalt	1901	100

Det totala antalet subjekts nominalfraser är 1901 belägg hos de duktiga skribenterna. Av dessa utgörs nästan tre fjärdedelar (1403 belägg, 73,8 %) av pronomen. Jämfört med de svaga elevernas uppsatser (se tabell 9) kan man se att andelen pronomen hos de duktiga skribenterna är mindre. Också egennamn som huvudord har använts mer sällan än hos den andra gruppen. Antalet sådana NP:n är 15 vilket procentuellt är bara 0,8 %. I de duktiga inlärnarnas uppsatser utgörs en tiondedel (206 förekomster, 10,8 %) av substantiv, vilket betyder ungefär samma mängder som substantivförekomsterna i den svaga gruppens uppsatser. Alla andra NP:n har ökat i frekvens. Följande tabell berättar mera om pronomenanvändningen i de duktiga skribenternas uppsatser.

Tabell 13 Pronomen i de duktiga elevernas uppsatser

NP-typ	F	%
Enskilt pronomen	430	30,7
Jag	752	53,6
Vi	147	10,5
Man	74	5,3
Totalt	1403	100

Fördelningen av olika slags pronomen visar att *jag* har använts också hos de duktiga skribenternas texter mest, nämligen 752 gånger i uppsatserna. Detta utgör sammanlagt 53,6 % av alla pronomen, vilket är över hälften av alla ensamstående pronomen. *Vi* står i sin tur på subjektspåsar i 10,5 % av fallen (147 belägg) och *man* endast i 5,3 % av pronomina (74 belägg). Andra enskilda pronomen än de ovannämnda har använts 430 gånger och den procentuella andelen dessa är då 30,7 %, nästan en tredjedel av fallen. I tabell 14 presenteras närmare användningen av huvudord med ett attribut hos de duktiga eleverna.

Tabell 14 Huvudord med ett attribut i de duktiga elevernas uppsatser

NP-typ	F	%
Possessivt pron. min med substantiv	71	50,0
Huvudord med ett annat attribut	71	50,0
Totalt	142	100

Det framgår av tabell 14 att de duktiga skribenterna använder possessivt pronomen *min* med substantiv 71 gånger av alla de 142 nominalfraser i fråga. Procentuellt betyder detta 50 %. Alla andra nominalfraser av formen attribut före eller efter huvudordet får här samma frekvens.

5 DISKUSSION

Undersökningens resultat visar att användningen av nominalfraser som subjekt skiljer sig kraftigt mellan årskurserna men bara något mellan inlärarygrupperna på olika färdighetsnivåer. För det första har jag presenterat i resultaten den allmänna fördelningen av NP:na på subjeksplats under gymnasietiden som berättar att ca 45 % av hela materialet står i de första uppsatserna och ca 55 % i de sista. Jämför man på samma sätt alla använda NP:n efter skribenternas färdighetsnivåer – det lägsta betyget i studentskrivningen A med det högsta L – får man veta att skillnaden mellan betygsgrupperna är väldigt liten. Det finns bara ett hundratal mera belägg hos de duktiga eleverna som av undersökningsmaterialets hela 3687 belägg gör ungefär 3 %. På ämnesnivå betyder det här 5–6 subjekt mera per ämne.

Därav kan man alltså konstatera att de sista uppsatserna är betydligt längre än de första men texterna tycks vara bara en aning längre hos de duktiga skribenterna. Inlärarens skrivförmåga utvecklas under studietiden och skribenterna blir inte bara kunnigare utan också djärvare att skriva mera text i sin uppsats. Å andra sidan kan orsaken ligga på det att de senare uppsatserna innehåller kortare satser i allmänhet. Varje fullständig svensk sats består ju av subjekt och predikat (se s. 9) vilket skulle leda till flera belägg också på NP-formade subjekt. På grund av undersökningsmaterialets insamlingsmetod (se s. 27, exempel 17) är det också sant att varje subjekt som består av huvudord och relativsats som attribut medför åtminstone 2 subjekt i statistiken.

NP-fördelningen efter de i avhandlingen lanserade huvudkategorierna berättar sitt eget språk om resultaten. Trots att indelningen nog kan kritiseras för dess konstgjordhet och vissa bristfälligheter kan man klart se vilka slags NP-typer som leder statistiken. Alla gymnasister använder helst olika ensamstående pronomen som subjekt. Till exempel finns det följande versioner i materialet:

- (19) a. Men *man* är också dem, *som* ibland hade haft egna släktingar, men *de* är nu döda.
 b. *Allt* löper gott, när *vi* är tillsammans.

- c. Finka ”sisu” är, tänker *jag*, en särdrag *någon* kan inte glömma.
- d. *Alla* har i min familj mycket väns.
- e. *Många* inser inte, att *de* är slaver av ett spel.
- f. I verkligheten är *var och en* likadan--

Pronomen är språkvetenskapligt en brokig ordklass (jfr s. 11–14 i den här undersökningen) och dess heterogenitet syns också i gymnasist uppsatser. I meningarna ovan har jag insamlat exempel där ett pronomen ensamt utgör satsens subjekt. Satserna ovan innehåller bl.a. i (19c) ett exempel på undersökningens största NP-typ och undergrupp *jag*. Vid sidan av sådana här substantiviska pronomen finns det en hel del adjektiviskt, dvs. i samband med ett annat ord, använda belägg i materialet (som emellertid har knutits ihop med andra kvantitativiskt räknade nominalfraser i denna avhandling).

Enligt resultaten minskar användningen av olika slags ensamstående pronomen från ca 81 % till ca 73 % under gymnasietiden. De svaga skribenterna använder också procentuellt flera pronomen än de duktiga skribenterna. Betraktar man närmare vilka slags pronomen de frekventast använda är får man veta att det personliga pronomenet *jag* står oftast på subjektsplats. Tidigare forskning berättar om jagcentrerat språk som präglar uppsatser på inläringens tidiga nivåer, t.ex. elevtexter i skolan och svagare uppsatser på gymnasiet (se s. 26). Genom kritiska glasögon betraktat berättas det bl.a. att står ens egna *jag* som en ständig referenspunkt i texterna kan detta anses vara ett begränsat perspektiv på uppsatsämnet.

I den här undersökningen är *jag* subjektet i början av studierna i omkring 56 % av alla ensamstående pronomen men i slutet inte mer än i ca 47 % av pronomen. Ett överraskande resultat avslöjar emellertid jämförelsen mellan färdighetsnivåerna: de svaga eleverna använder pronomenet i fråga endast i ca 49 % och de duktiga eleverna i ca 54 % av alla pronomen. Även om skillnaden inte är stor skulle man kunna säga att bruket av *jag* är minst i de svaga skribenternas uppsatser i slutet av gymnasiet. Således bekräftar denna undersökning förväntningen bara delvis.

På tal om pronomenbruket finns det i undersökningen information också om de två nästfrekventa subjektgrupperna: *vi* och *man*. I vissa fall kan dessa två enligt Hultman & Westman (1977) betyda detsamma som *jag* vilket på detta sätt tolkat skulle leda till ännu större frekvenser i självcentrerad språkanvändning. Men drar man inte så förhastade slutsatser och behandlas dessa pronomen skilda finns det också något annat att se.

Pronomenet *vi* är första personens plurala form som m.a.o. redan till följd av sin betydelse pekar på flera personer. Trots att betydelsen ofta begränsas till jagets nära kretsar, såsom i exemplen (20a), (20b) och (20c) kan det också stå med bredare och allmännare betydelse och knyta an till större sammanhang, såsom i exemplen (20d), (20e) och (20f):

- (20) a. När *vi* var framme, körde pappa först till vårt hotellet.
- b. I skolan är *vi* alltid ihop, men i fritiden kan *vi* träffas bara på lördags--
- c. *Vi* delade rummet med min vän.
- d. *Vi* har mycket tid för det, nu måste *vi* betrakta situation i vårt land.
- e. Men ett problem ligger i vårt politik, om *vi* ger platser för alla--
- f. Vad måste *vi* göra för flykting problem?

I de senare två exemplen närmar sig pronomenet *vi* snarare betydelsen för det allmänna och opersonliga pronomenet *man* som till finskan översätts med passiv. Finskan känner inte till ett likadant fenomen som *man* är i svenskan; syntaktiskt är det en aktiv konstruktion men semantiskt passiv. Eftersom en finskspråkig svenskinlärare måste studera användningen och betydelsen av denna konstruktion från början skulle man kunna vänta sig att bruket hör till ett mera utvecklat språk och följaktligen är större i slutet av gymnasiet och hos de duktiga eleverna. Tidigare forskning (Hultman & Westman 1994, se sidan 25 ovan) baserar sig på svenskspråkiga gymnasisters språkanvändning (i modersmålsuppsatser) och enligt min åsikt passar dess resultat inte riktigt som förebild här. Detsamma gäller användningen av egennamn som huvudord i nominalfraser (som behandlas närmare på s. 45-46).

Undersökningens resultat visar att även om användningsfrekvensen av *man* fördubblas mot slutet är skillnaden mellan färdighetsgrupperna nästan obefintlig: i början av gymnasietiden använder gymnasisterna detta pronomen som subjekt 3,4 % och i slutet 6,6 % medan de svaga skribenterna har den procentuella frekvensen på *man* 4,8 % och de duktiga eleverna 5,3 %. I den motsatta riktningen går emellertid användningen av pronomenet *vi* som förminskar mot slutet och är mera frekvent hos de svaga inlärnarna – precis som subjektet *jag*. *Vi* används i de första gymnasistuppsatserna 13,6 % av alla subjekt och i de sista 9,4 %. Av färdighetsgrupperna förekommer det här pronomenet 12,3 % i de svaga elevernas uppsatser och 10,5 % i de duktiga inlärnarnas texter.

Vidare finns det andra enskilda pronomen som står kvar i avhandlingens huvudkategori pronomen. Till exempel satserna (19a) och (19d) (på s. 41-42) presenterar sådana subjekt som räknas hit. Den relativa frekvensen av dessa slags ord växer i de senare uppsatserna vilket betyder mera variation i språket. I färdighetsgrupperna varierar pronomenanvändningen mera hos de svaga inlärnarna, vilket överraskar mig stort – när det gäller pronomenbruket uttrycker sig de svaga skribenterna mångsidigare än de duktiga skribenterna!

Den näst största NP-typen i undersökningen är ensamstående substantiv. Gymnasisterna använder betydligt flera substantiv som subjekt i de senare uppsatserna, nämligen ca 12 %, medan antalet i de första texterna var bara ca 7 %. Av färdighetsgrupperna är mängden en aning större också hos de duktiga inlärnarna som har substantiv som subjekt i ca 11 % av fallen men de svaga eleverna i ca 9 %.

Både Axelssons (1994) och Hultman & Westmans (1977) studier överensstämmer med de här resultaten. Axelsson betraktar användningsfrekvensen och korrektheten hos nominalfraser som har ett substantiv som huvudord. Ytterligare betraktar hon inte bara nominalfraser på subjektspåsar utan i alla möjliga syntaktiska funktioner. En av de frekventast använda nominalfraserna i hennes undersökning är i allmänhet obestämt substantiv och hos finnarna särskilt bestämt substantiv eller substantivets generiska form. När det gäller materialets behandlingssätt är det en viktig skillnad mellan hennes och min undersökning att jag behandlar

ensamstående substantiv som helhet utan att ta hänsyn till species. Hultman & Westman (1977) skriver att de duktiga skribenternas skrivstil är nominalbetonad vilket innebär t.ex. flera substantiv, egennamn och längre nominalfraser. Bl.a. har jag räknat följande slags nominalfraser i materialet till kategorin substantiv:

- (21) a. *Märket* är inte viktigt, men *kvalitet* måste vara bra.
 b. Alla vet ju att *tonåringar* har svårigheter med sina föräldrar men--
 c. *Hästarna* är stor och trevligt djuren.

NP-typen substantiv innebär både singulara och plurala substantiv som subjekt och bestämdheten är inte avskiljts. I exempel (21a) finns det singulara ordformer först med enklitisk bestämd artikel och näst utan någon artikel. De två andra exemplen beskriver plurala substantiv, nämligen (21b) är sådant som efter pluralisändelsen inte har någon ändelse som anger bestämdhet och (21c) sådant där det finns.

Bruket av egennamn sägs å ena sidan vara ett tecken på nominalbetonad, exakthet betonande språkbruk men å andra sidan lärs dess användning i allmänhet snabbt in. Axelsson tar inte hänsyn till NP-typernas syntaktiska funktioner men menar att användningen av egennamn är i allmänhet frekvent hos andraspråksinlärnarnas språkbruk. Som sagt, framgår det av Hultman & Westman (1977) att egennamn i allmänhet förekommer oftare i de duktigas uppsatser. Dessa antaganden stämmer emellertid inte helt överens med resultaten i mina undersökningar; i gymnasistuppsatserna står ett egennamn som huvudord på subjektsplats betydligt sällan. Följande slags nominalfraser hör till denna huvudkategori:

- (22) a. *Tiina* är femton år och *Taija* är åtta år.
 b. *Anne och Leif* hade kommit på en filmstudio.
 c. Jag kan säga att *Italien* är mitt favoritland.
 d. *De nordiska länderna* har mycket gemensamma.

Kategorin innebär alltså enstaka personnamn eller ett ordpar av dem, jfr (22a) med (22b), samt stads- och landsnamn (22b) eller en längre fras (22d) som egentligen bildar något för alla känt begrepp. Anmärkningsvärt är att det inte fanns några kombinationer av egennamn och attribut i undersökningsmaterialet! De svagare skribenterna har flera nominalfraser av detta slag, nämligen 1,0 % av alla NP-formade subjekt, och de duktiga eleverna hade procentuellt 0,8 % egennamn som nominalfrasens huvudord. Den allmänna användningsfrekvensen tilltar mot gymnasietidens slut så att i början av gymnasiet är andelen 0,6 % och i slutet 1,1 %.

Enligt min åsikt är frågan om bruket av egennamn i uppsatser emellertid inte entydig. Tidigare forskning (Hultman & Westman 1977, se s. 26) tar upp användningen av egennamn som ett tecken på mera utvecklat, nominalbetonat språkbruk. I undersökningen sägs det att man kan uttrycka sig exakt med att använda flera egennamn och då är också referenten klar för läsaren. Detta stämmer nog men bara delvis. Å andra sidan skulle man kunna tänka sig att särskilt flera personnamn kan leda texten till en för personlig nivå som den utomstående mottagaren nödvändigtvis inte förstår och får tag på. En skrivstil där skribenten berättar mycket t.ex. om sina egna kretsar, släktingar, kompisar osv. kan också vara väldigt självcentrerat och utgångspunkten i texten hellre trång och individuell än öppen och generisk – som kanske skulle kunna vara idealen och det man i gymnasist uppsatser strävar efter. Innehållsligt kan det individuella och personliga skrivsättet utesluta läsaren effektivt.

I samband med nominalfrasen som består av huvudordet och ett attribut kan man komma ihåg att variationen, dvs. antalet möjliga konstruktioner är stor och innehåller alltså konstruktioner där attributet kan stå antingen före eller efter huvudordet (jfr s. 7–9). Trots det ligger användningsfrekvensen såväl i de svagas uppsatser och i början av gymnasiet bara kring ca 6 % som i de duktigas uppsatser och i slutet av gymnasiet kring ca 7 %. Andelarna är särdeles små i alla betraktade elevgrupper.

Med utgångspunkt i Axelssons (1994) undersökningsresultat (se s. 24) ville jag närmare granska användningen av det possessiva pronomenet *min* vid substantiv och tog med det som en undergrupp med namnet 'possessivt pron. min med substantiv'. Detta betyder att jag jämförde

frekvenserna i undergruppen med alla andra belägg som blev kvar i huvudkategorin. De alla andra nominalfraserna markeras i undersökningen med namnet 'huvudord med ett annat attribut'. I satserna (23a), (23b) och (23c) finns det exempel på NP-typen substantiv med possessivt pronomen *min* och i (23d), (23e) och (23f) kan man se exempel på huvudord med ett annat attribut.

- (23) a. *Min mamma* vet mycket, tänker jag.
 b. *Mina kläder* är inte allting moderiktiga, men de är bekväma.
 c. Numera *mitt hus* är färdig, det ser fantastiskt ut.
 d. --, om *landets ekonomi* är dålig.
 e. *Den här situationen* är ganska komplicerad tycker jag.
 f. *Politikerna i Finland* anser, att--

I detta sammanhang uppvisar resultaten av förvånande stor skillnad mellan nominalfraser i de första och de sista uppsatserna; användningen av det possessiva pronomenet *min* med substantiv minskar från ca 67 % till ca 35 % med tiden. Proportionerna förblir emellertid nästan jämna mellan de två färdighetsgrupperna, nämligen i ca 47 % hos de svaga skribenterna och i 50 % hos de duktiga skribenterna.

Man kan fråga varför det skrivs så självcentrerat i början av gymnasietiden. Pronomenen *jag*, *vi* och det possessiva *min* (med sina former) används nämligen betydligt oftare i de första uppsatserna än i de två sista uppsatserna. Kan det handla bara om skribenternas inskränkta, egocentriska tankegångar eller är det fråga om inlärares bristfälliga språkförmåga som ännu utvecklar sig?

Kritiskt betraktat kan man å andra sidan inte förneka den färdigt givna rubrikens påverkan på ordvalet i uppsatserna. På tal om självcentrerat språk kan rubriken i och för sig inskränka skribentens tankar och således också innehållet till bara någon synpunkt, exempelvis till hans egna erfarenheter och upplevelser. Å andra sidan måste det emellertid medges att eleven och gymnasisten i skolundervisning lär in konstruktioner och ordförråd som berör inlärares själv som

en av de första stegen på språkinläringens tidiga nivåer. På så sätt är det egentligen också naturligt att åtminstone de första uppsatserna även ännu i gymnasiet behandlar ämnen där skribenten håller sig själv i centrumet.

I undersökningsmaterialet finns det ett antal NP-formade subjekt som består av ett ordpar (som dock inte är egennamn) med eventuella attribut eller ett huvudord med flera attribut. De har samlats ihop här och fått namnet '2 eller flera huvudord eller attribut'. Kategorin innebär till exempel följande slags nominalfraser:

- (24) a. *Mina gardiner och textilier* var läckra och snygga och *min lilla köket* hade --
 b. I somras gick *jag, min bror och mina föräldrar* till Umeå.
 c. *Jag, Janne 16-årig pojke* tycker om många saker.
 d. *Andra viktiga egenskapen* är värme, tillgivenhet och uppriktighet.
 e. *Våra familj och Markos familj* har gott relationen.

Det finns i denna huvudkategori alltså både s.k. listor eller förteckningar där nominalfrasens huvudord kan ses vara flera men materialet innehåller också olika slags kombinationer av huvudord och bestämmarattribut av varierande slag. Som sagt redan förr har alla relativsatser som bestämmer satsens subjekt räknats med som enskilda bisatser med sina egna subjekt osv. Detta har naturligtvis sin inverkan på undersökningsresultaten särskilt inom den här kategorin och inom pronomen.

Av tidigare forskning gör Axelsson (1994, se även 23 ovan) gällande att komplexa fraser med två attribut i samband med huvudordet i allmänhet lärs in svagt. I hennes undersökning var användningsfrekvensen och korrektheten på låg nivå. Också enligt Hultman & Westman (1977, se s. 26) hör flera NP:n med olika slags bestämningar till den nominala skrivstilen som de duktiga skribenterna har.

När det gäller resultat i denna undersökning kan man konstatera att tidigare forskning går väl hand i hand med min studie. Användningen av dessa slags längre nominalfraser i min

undersökning tilltar smidigt med tiden och de duktiga skribenterna uppnår dubbelt så höga frekvenser som de svaga inlärarna. Mera exakt sagt använder gymnasisterna i början av studierna sådana här konstruktioner 2,3 % av alla räknade subjekt och i slutet 2,6 % av subjekt de sista uppsatserna men betraktat efter färdighetsnivån är andelen NP:n 1,7 % hos de svaga skribenterna och 3,2 % hos de duktigare inlärarna. Även om här inte har räknats sinsemellan annorlunda nominalfraser (utan alla möjliga hittade NP:na) betyder det mera utvecklat språkbruket grammatiskt komplicerade formuleringar och större ordförråd som syns och kan presenteras i dessa slags längre nominalfraser. Så är det egentligen ingen överraskning att resultaten förordar detta.

Ordet *det* har flera funktioner i svenskan och en av dem är det s.k. formella subjektet. Det här grammatiska särfallet knyter fast an till svenskans subjektstvång och på sitt sätt demonstrerar det svenskans egendomligheter. Fast formellt subjekt normalt inte riktigt räknas till nominalfraser har jag velat ta med den i den här undersökningen. T.ex. följande fall i materialet räknas till den sjätte kategorin formellt subjekt:

- (25) a. *Det* skulle vara trevligt att börja baka bullar, tårter, kakor osv.
- b. *Det* finns så många människor som inte har jobben--
- c. Hon sade att ”*det* är fint att du bringde brevet--”
- d. I gymnasiet är *det* inte så lätt än i grundskolan.

På samma sätt som det allmänna pronomenet *man* är formellt subjekt som fenomen främmande för finskan. Eftersom det i denna undersökning är fråga om just finskspråkiga gymnasisters inlärarsvenska skulle man kunna förvänta sig att användningen av formellt subjekt är mera frekvent i de duktigas uppsatser och i slutet av gymnasietiden, dvs. fenomenet skulle höra till ett mera utvecklat språkbruk.

Resultaten stöder mina antaganden: användningsfrekvensen fördubblas (både absolut och) relativt mot gymnasietidens slut. Den procentuella andelen formella subjekt i början av gymnasiet är 2,1 % och i slutet 4,4 %. De duktiga skribenterna i sin tur uttrycker sig med konstruktionen oftare än de

svaga eleverna, nämligen i 4,0 % av alla NP-formade subjekt medan antalet hos de svaga skribenterna är 2,7 %. Materialet har kollats efter modellen som presenteras på sidorna 16–18 ovan och summorna innehåller alla hittade formella subjekt av dessa fyra sektorer.

SAMMANFATTNING

Jag har ovan gjort en kartläggning av nominalfraser som finskspråkiga gymnasister använder i sina uppsatser på subjeksplats. Forskningsfrågorna anknöt till tiden och färdighetsnivån; jag undersökte vilka slags NP:n som används som subjekt i början och i slutet av gymnasiet samt hurdana NP:n de svaga och de duktiga eleverna använder i sina uppsatser.

Undersökningen var en longitudinell fallstudie. I den teoretiska bakgrunden betraktade jag för det första undersökningens grammatiska sida ur nominalfrasens strukturella och funktionella synpunkt. För det andra klargjorde jag centrala element i språkinläring och inlärarespråket. Till slut presenterade jag Axelssons (1994) studie om användningen av nominalfraser hos andraspråksinlärare och Hultman & Westmans (1977) studie om gymnasisternas språkbruk, särskilt subjeksbruket, i sina modersmålsuppsatser.

Materialet bestod av sammanlagt 40 informanter av vilka var och en hade skrivit 4 uppsatser: 2 i början av gymnasiet och 2 i slutet av gymnasiet – den senare var studentuppsatsen. Hälften av informanterna hörde till färdighetsklassen 'de duktiga' som fått vitsordet L i studentskrivningen och den andra hälften hörde till 'de svaga' med vitsordet A. Det språkliga materialet klassificerades i 6 huvudkategorier och sammanlagt 4 undergrupper. Indelningen är min egen och baserar sig både på nominalfrasens längd och på den traditionella ordklassfördelningen.

Resultaten berättade att av alla 3687 NP-formade subjekt användes 45 % i början och 55 % i slutet av gymnasiet. Någon större frekventiell variation mellan färdighetsnivåerna kunde man ändå inte se: de duktiga skribenterna skrev bara ungefär 3 % mera NP-formade subjekt i sina uppsatser än de svaga skribenterna. Skillnaden mellan årskurserna var ganska stor och jag tror att den orsakas av skrivförmågan som förbättras med tiden. Detta gäller båda färdighetsgrupperna. Skribenterna litar mera på sig själva och blir djärvare att skriva längre texter efter gymnasieåren.

På tidsaxeln betraktat kunde det märkas att användningen av pronomen som subjekt minskade och alla andra NP-typer ökade i frekvens mot slutet av gymnasietiden. I de senare uppsatserna

användes självcentrerat språk med första personens *jag* (och *vi*) samt konstruktionen 'min + substantiv' allt mer sällan, vilket kunde tolkas som ett bra tecken på textinnehållets förändring. Bruket av längre och mångsidigare subjekt berättar i sin tur om mera utvecklad språkförmåga.

Jämfördes språket mellan de två färdighetsnivåerna fann jag att de duktiga inlärnarna använde substantiv, formellt subjekt eller olika kombinationer av huvudord och attribut oftare som subjekt i sina uppsatser än de svaga inlärnarna. Pronomen och egennamn för sin del stod generellt som subjekt i de svaga skribenternas texter på flera ställen. Överraskande var att även om språket generellt var mera varierande hos de duktiga eleverna använde denna grupp pronomenet *jag* en aning oftare än de svaga eleverna.

Allt som allt måste det medges att mitt undersökningsmaterial var tämligen inskränkt och resultaten går knappast att generaliseras. Jag vill också ta upp att det här sättet att undersöka ger naturligtvis inte entydigt gedigna svar på gymnasisternas skrivsätt. Jag tror emellertid att undersökningen ger någon riktning till hurdana nominalfraser som används på subjektsp plats i finskspråkiga andraspråksinlärnarnas svenskuppsatser.

Särskilt för lärare och blivande svensklärare kan undersökningens resultat vara viktiga att veta. Å ena sidan kan det märkas att när det gäller språkinläring sker det verkligen utveckling med tiden och detta gäller både de svaga och de duktiga inlärnarna. Båda inlärnargrupperna producerade mångsidigare NP-formade subjekt i de sista uppsatserna. Även om undersökningens synvinkel inte var felanalytisk skulle jag kunna våga säga att svensklärarna alltså inte behöver vara så att säga oroliga över "frukter" arbetet bär. Kanske på grund av undersökningens resultat kan man lägga märke till detta i sin undervisning och så också uppmuntra sina svenskinlärare använda språket brokigare också i början av studierna. Ett sätt att lära eleven i uppsatsskrivandet är genom frågeord, t.ex. med *vem*, *vems*, *vilka* där huvudordet är i centrum och med *hurdan*, *hur många* osv. Detta för med sig bredare tänkandet kring teman, dvs. tvingar skribenten fördjupa sig i uppsatsämnet, och på det här sättet hjälper med att producera mångsidigare texter.

Metodiskt skulle vidare forskning kunna fortsätta t.ex. med större materialomfång som kunde representera nyare språkinläring. Undersökningen skulle kunna genomföras också så att utvecklingen betraktades på individuell nivå i stället för gruppnivå som jag använde. Ytterligare skulle det vara intressant att veta hur t.ex. Monica Axelssons modell passar ihop med skrivna texter hos andraspråksinlärare. Då borde emellertid felanalys tillämpas. Nominalfrasens mest inskränkta definition accepterar inte formellt subjekt som ett NP. Enligt den traditionella grammatiken räknas inte sådana relativsatser som bestämmer huvudord i nominalfrasen som självständiga heller. Dessa osäkerhetsmoment i min undersökning skulle vidare forskning kunna undvika.

LITTERATUR

- Abrahamsson, N. (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, E. (1993). *Grammatik från grunden: en koncentrerad svensk satslära*. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.
- Axelsson, M. (1994). *Noun phrase development in Swedish as a second language: a study of adult learners acquiring definiteness and the semantics and morphology of adjectives*. Stockholm : Stockholm University. Centre for Research on Bilingualism.
- Bolander, M. (2001). *Funktionell svensk grammatik*. Stockholm: Liber AB.
- Dahl, Ö. (1982). *Grammatik*. Lund: Studentlitteratur.
- Hammarberg, B. (2004). Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 25–78.
- Hultman, T. G. & Westman, M. (1977). *Gymnasistsvenska*. Lund: LiberLäromedel.
- Hultman, T. (2003). *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Hyltenstam, K. (1981a). Invandrarinriktad språkundervisning och interimspråksforskning. En inledning. I: Hyltenstam, K. (red.), *Språkmöte. Svenska som främmande språk, Hemspråk, Tolkning*. Lund: Liberläromedel, 9–20.
- Hyltenstam, K. & Wassén, K. (1984). *Svenska som andraspråk – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Josephson, O., Melin, L. & Oliv, T. (1990). *Elevtext: Analyser av skoluppsatser från åk 1 till åk 9*. Lund: Studentlitteratur.

Jørgensen, N. & Svensson, J. (1987). *Nusvensk grammatik*. 2:a uppl. Malmö: Liber.

Karlsson, F. (2004). *Yleinen kielitiede*. 3:e uppl. Helsinki: Yliopistopaino.

Linnarud, M. (1993). *Språkforskning för språklärare*. Lund: Studentlitteratur.

Nikander, M.-L. & Jantunen, A. (1979). *Ruotsin kielioppi*. 20. uppl. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Norrby, C. & Håkansson, G. (2007). *Språkinläring och språkanvändning: svenska som andraspråk i och utanför Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Philipsson, A. (2004). Svenskans morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 117–151.

Stroh-Wollin, U. (1998). *Koncentrerad nusvensk formlära och syntax*. Lund: Studentlitteratur.

Teleman, U., Hellberg, S. & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik. Del 1: Inledning*. Stockholm: Svenska Akademien.

Teleman, U., Hellberg, S., Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik. Del 2: Ord*. Stockholm: Svenska Akademien.

Teleman, U., Hellberg, S. & Andersson, E. (1999). *Svenska Akademiens grammatik. Del 3: Fraser*. Stockholm: Svenska Akademien.

Thorell, O. (1973). *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte Studium AB.

af Trampe, P. & Viberg, Å. (1972). *Allmän språk teori och grammatik*. Lund: LiberLäromedel.

Tornberg, U. (2005). *Språkdidaktik*. 3:e uppl. Malmö: Gleerup Utbildning AB.

Viberg, Å. (1987). *Vägen till ett nytt språk. Andraspråksinlärning i ett utvecklingsperspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.